

עניין: "מודה" כשאין חולק ט"ז או"ח סי' קיג

שיהיה צוקיפה בהתחלה, וכן בשאר התחלת הצרכות עד מודים: (ד) הכורע בובל קומה בו'. צרייתא [שם לה, נ] איתא הכורע בהודאה של הלל ובהודאה של ברכת המזון הרי זה מגונה, וכתב הר"ר יונה [שם כה, א ד"ה הכורע] הוא הדין מה שאומרים שנשמת ולך לצדך אנחנו מודים, וצמח לא נקט זה מפני שאמירת נשמת כל חי אין מצורר כמו הלל וצרכת המזון, אלא הוא הדין לכל שאר הודאות שאין כורעין בהן אלא בהודאה של תפלה בלבד, עכ"ל. וקשה דאמאי לא יהיה כאן כמו צמחע י"ח שאין בהם איסור, ונראה לי שחצת מודים יש לו צ' פירושים, האחד דרך שצח והלל, והצ' דרך הכנעה, וזה מצינו צמחע צמחע פלוני מודה לפלוני זהו דרך הכנעה, כנומר צוה מכניע ענמו החונק עניו צמחע חחר. (י) וכשחומר הכל מודים אין שייך לומר כן, (א) [אז*] פירושו דרך שצח והלל, כלומר הכל משצחים דבר זה. משום הכי בהלל דהיינו הודו לה' כי טוב הוא דרך שצח, וכן בצרכת המזון, וכן צנשמת ולך לצדך אנחנו

פחד יצחק חנוכה מאמר ב, חלק ב

ה. בבנין המלים של לשון הקודש נודמנו לפונדק אחד שני מושגים: הבעת החזקת טובה (דאנקען), והסכמה לדעת הצד השני (נאכגעבען). לשני המושגים הללו יש בלשון הקודש ביטוי משותף הודאה. הודאת בעל דין – פירושה הסכמה לדבריו של הצד השני; הודאה על העבר – פירושה הבעת החזקת טובה על מעשה חסד. הסברת השיתוף הזה היא, כי בתכונת נפשו של אדם טמונה היא השאיפה להיות סמוכה על שלחן עצמה, מבלי להזקק לעזרתו של הזולת. ובשעה שאדם מביע את הכרת טובתו לחברו ונותן לו תודה, באותה שעה יש כאן הודאת בעל דין כי בפעם הזאת אמנם לא עלתה בידו והיה עליו להשתמש בטובתו של חברו. באופן שהשרש הנפשי העמוק של כל הבעת תודה הוא מעשה הודאה. ועל אחת כמה וכמה שכך הוא הענין בבין אדם למקום. עיר פרא אדם יולד. ובטבע הפרא של כל אדם גנוזה היא ההנחה של כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. (וכבר אמר אחד מחכמי העבודה: פאראן מענטשן וואס זינגן דעם בורא עולם א דודעלע, מזרח דו, מערב דו, וגו'. און פאראן מענטשן וואס זינגן זיך א איכעלע, מזרח איך, מערב איך וגו'). ובשעה שהוא מקריב את תודתו למקום הרי זו הודאה כי לית ליה מגרמיה כלום.

1. ענין זה מכניס הבלטה מיוחדת בכפילות מושג ההודאה בסגנונה של ברכת ההודאה בשמונה עשרה, המתחלת ב"מודים אנחנו לך", ותיכף במשפט הסמוך לו חוזר הוא ענין זה "גודה לך ונספר תהלתך". אלא שהם הם הדברים המבוארים בכאן. אף על פי שגם הסכמה לדעתו של הצד השני וגם הבעת החזקת טובה יש להם שם הפועל משותף, מכל מקום מחולקים הם באופן קשורו של הפועל עם הבא לאחריו. בשעה שהכונה היא על הבעת החזקת טובה הרי הוא מקושר עם מה שלאחריו על ידי תיבת "על", דהיינו שהחזקת הטובה היא על שעשית עמדי כך וכך, ובוזה תיבת "על" עומדת היא במקום עבור; ואלו כשהכונה היא הסכמה לדעתו של הצד השני, הרי הוא מקושר עם מה שלאחריו על ידי האות "ש", כגון ראובן מודה שהוא חייב לשמעון. ומפני כן מכיון שהפתיחה של ברכת ההודאה דשמונה עשרה היא במודים אנחנו לך "שאתה" וגו' הרי פירושה של הודאה זו הוא במובן של הודאת בעל דין. ואלו ההודאה במשפט השני של ברכה זו אשר תיבת "על" רצופה לו, "גודה לך על חיינו המסורים בידך" הרי הכונה היא במובן קרבן תודה. ויעוין עוד רש"י על אמירתה של לאה הפעם אודה את השם, והוסיף רש"י על זה שנטלת יותר מחלקי. כלומר ענין התודה עבור לידתו של יהודה כולל בתוכו גם הודאת בעל דין שזה אינו מגיע לה בדין.

מודים ר"ל משצחים. ומה שכתב (וכן) [כאן*] וכל קומה לפניך תשתחוה, אע"ג דזה ודאי לשון הכנעה, אפילו הכי אינו כורע, דכיון דאינו אומר על עצמו, אלא שעל כל העולם אומר ישתחוו לפניו יתברך, וכן ישתחוו לפניך כל הצוראים של ראש השנה ויום הכיפורים, אלא אם אומר ואנחנו כורעים ומשתחוים היינו על עצמינו. ומשום הכי מצינו שפיר צר עקיצא [שם לה, א] שאדם מניחו צקן זוית זו ומלאו צוית אחר מרוצ כריעות והשתחויות, וכתבו הפוסקים דהיינו לאחר שסיים י"ח צרכות, וזהו הכלל צדינו כל שאינו צ"ח יכול לכרוע ולהשתחוות כרצונו, דהיינו צמחע שמתפלל על עצמו, שהוא הכורע והשתחוה.

מצפה איתן חולין פג.

תוס' ד"ה ומודה ר' יהודה תימה צמחע מודה דאימתי דר' יהודה צפרש הוא בו'. ודע דכה"ג תמהו ג"כ תוס' צגיטין (דף פ"ב ע"ב) ושם תירץ הרשב"א צמחע דמודה היינו לעצמו. וכ"פ צגיטא מקוצלת פ"ב דצ"מ גבי ומודה ר"ש בן אלעזר. וכ"פ צמחע חיים היא דצ"מ (דף מ"ט) ומודה ר' יוחנן ע"ש. וה"ל י"ל כאן. וכן י"ל מה שהקשו תוס' על פרש"י צמחע (דף ע"ו ע"א) ע"ש. וכן י"ל מה שהק' תוס' צמחע (דף י"ד ע"ב). ועוד י"ל הא דהכא דאע"ג

ילקוט המאירי

שם. תוד"ה ומודה וכו' א"כ מודה למאן וכו', עיי' מצפה איתן מס' חולין דף פ"ג ע"א שחירץ דמודה לעצמו, וע"ע בתיו"ט שם פ"ה משנה ג' וכן בטו"ז או"ח סי' קי"ג סק"ד דמודה פירושו לי שבח וקילוס עיי"ש.